

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2013. Nr. 20 (1), 136–141

Teacher Education. 2013. No. 20 (1), 136–141

Audronė JUODAITYTĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

MOKSLINIŲ IDĖJŲ IR TYRIMŲ SKLAIDA VAIKŲ UGDYMO IR SOCIALINĖS GEROVĖS SRITYSE

DISSEMINATION OF SCIENTIFIC IDEAS AND RESEARCH IN THE FIELDS OF CHILDREN EDUCATION AND SOCIAL WELFARES

Kiekviena teorija atlieka ne tik mokslinio, bet ir praktinio mąstymo instrumento vaidmenį, nes atsiranda konkrečių ugdymo ir švietimo reiškinių analizės pagrindu (Bitinas, Chalmers, 2006). Taigi mokslinė tiesa (idėja) taip pat išreiškia ir tam tikrą praktikos filosofiją. Ji ne tik operacionalizuoja, įveiklina tyrimo instrumentarijų, bet apeliuoja ir į tam tikrą mokslinio veiksmo refleksiją. Tokiu būdu kiekviena mokslinė idėja indoktrinuoja vieną ar kitą praktiką platesniame ar siauresniame sociokultūriniame kontekste. Dėl šių priežasčių mokslinių, o ypač – edukacinių idėjų sklaidai būtinas glaudus bendradarbiavimas tarp mokslininkų, kuriančių idėjas, ir praktikų, jų pagrindu kuriančių naujas praktikas.

Šiaulių universiteto Edukacinių tyrimų moksliniame centre susibūrė grupė mokslininkų, kurie atlieka tarpdisciplininius vaikystės tyrimus, apimdami vaikų švietimo, ugdymo, sociokultūrinio gyvenimo ir vaikystės apsaugos politikos aspektus. Prie šios grupės mokslininkų prisijungė ir doktorantūros bei magistrantūros studijų studentai. Kadangi šie tyrimai tęstiniai, jie kasmet papildomi naujomis mokslinėmis idėjomis, faktais iš ugdymo ir vaikų gyvenimo aplinkos. Dėl šių priežasčių atsirado galimybės organizuoti tęsines mokslines praktines konferencijas. Jų misija – ne tik pakviesti bendradarbiauti mokslininkus, bet ir praktikus, kad šie visi kartu prisidėtų prie vaikystės kokybės gerinimo šiandien.

Each theory carries out a certain role of both scientific and practical instrument of reasoning, as it originates on the basis of analysis of specific educational phenomena (Bitinas, Chalmers, 2006). As a result, scientific truth (idea) simultaneously conveys certain practical philosophy. Not only does it make a set of study instruments operational and empower them, but it further appeals to a certain reflection of scientific action. This way each scientific idea indoctrinates given practise in a wider or narrower socio-cultural context. As a result dissemination of scientific and even more importantly educational ideas relies on a close cooperation of scientists, developing ideas and practical professionals, coming up with new practises based on the same ideas.

Educational Research Scientific Centre at Šiauliai University centre has assembled a group of scientists carrying out interdisciplinary studies on childhood, including aspects of children education, socio-cultural life and childhood protection policy. This group of scientists also enjoys contribution by doctoral and master students. As the same studies are ongoing, every year brings new scientific ideas and facts coming from education and living environment of children. This brought an opportunity to run ongoing scientific-practical conferences with mission to call for cooperation not only by the scientists but also practical professionals contributing to improvement of childhood quality today.

2013 m. Šiaulių universitete vyko renginių ciklas, skirtas Tarptautinei vaikų gynimo dienai paminėti. Svarbiausias šio ciklo renginys buvo mokslinė praktinė konferencija „Kurkime drauge vaikystę šiandien“, o antrasis renginys buvo skirtas „Mažajo šiauliečio sveikinimui“. Jį organizavo Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto studentai. Mokslinės-praktinės konferencijos moderatoriais buvo Šiaulių universiteto studentai savanoriai. Į šį renginį įsitraukė ir Šiaulių miesto trijų lopšelių-darželių („Trys nykštukai“, „Žiogelis“, „Coliukė“) pedagogai su savo mažaisiais ugdytiniais. Jie atliko įvairaus turinio šokio ir dramos improvizacijas.

Mokslinėje praktinėje konferencijoje dalyvius su tyrimų medžiaga supažindino Šiaulių universiteto ir Lietuvos edukologijos universiteto mokslininkai. Neliko nuošalyje ir Šiaulių universiteto studentai, kartu su dėstytojais atlikę įdomius ir reikšmingus tyrimus paauglių subkultūrinio gyvenimo raiškos srityje.

Pranešime „Vaikystės ieškojimai: ar ją radome?“ atsakymo į klausimą „Kas yra vaikystė?“ ieškojo socialinių mokslų habilituota daktarė Šiaulių universiteto profesorė Audronė Juodaitytė. Ji atskleidė socialinio kultūrinio pasaulio supratimo situaciją ir jos kontroversišką pobūdį suaugusiųjų konstruojamoje socialinėje realybėje. Ji parodė, kaip formavosi iki šiol tebeegzistuojantis stereotipas – *Vaikas mažas / suaugęs*, ir atskleidė, kad tokio pobūdžio stereotipai nūdienos sąlygomis trukdo mokslininkams bei praktikams giliau pažvelgti į vaikų socialinio gyvenimo kitoniškumą. Mokslininkė atskleidė, kad vaikų pasaulis kartais būna prilyginimas suaugusiųjų, tačiau negalią turinčių žmonių pasauliui, o socialinė negalia yra vaikų brandos nuvertinimo požymis. Be to, ši etiketė leidžia suaugusiems grįsti santykius su vaikais galios principo pagrindu, vadovaujantis nuostata – *Aš – vyresnis, tu – mažesnis*. Pranešėja pateikė ir vaikystės istorijos faktų, kurie liudija apie vaikystės pasaulio

In 2013, Šiaulių university ran a set of events dedicated to the International Day for Protection of Children. The focus of the cycle included scientific-practical conference “Today, let us create childhood together”, while the second event was dedicated to “Greetings by a small Šiauliai resident”. The same event was run by students of the Faculty of Education at Šiauliai University. Volunteering students from Šiauliai University moderated the scientific-practical conference. The event involved teachers from three kindergartens of Šiauliai (Trys nykštukai, Žiogelis, and Coliukė) and their little pupils. They performed various improvised dancing and drama.

Scientists of Šiauliai University and Lithuanian University of Educational Sciences introduced the participants to the study material at the scientific-practical conference. Students of the university were actively engaged too, having carried out, collectively with their lecturers, some interesting and significant studies in the field of expression of teenage subcultural life.

Presentation on “In search for childhood: have we discovered it?” by Audronė Juodaitytė, habilitated doctor of social sciences and professor at Šiauliai University sought to answer a question on what is childhood. She revealed situation of understanding of socio-cultural world as well as its controversial nature in the social reality built by grownups. The speaker demonstrated the way currently existing stereotype of *small/grown-up child* came into formation and revealed that stereotypes of this nature in modern environment prevent scientists and practical professionals from taking a more detailed look on the different nature of social life of children. The scientist revealed that the world of children is sometimes equated to that of adults; however it concerns the world of the disabled, while social disability demonstrates depreciation of maturity of children. Furthermore, this label allows grown-ups to base their relationship with children on the framework of power, relying on a notion that *I am older, You are smaller*. The speaker brought some facts from childhood history,

integravimo į suaugusiųjų sukurtą visuomenę sudėtingumą. Pavyzdžiui, iki XVII a. nebuvo tradicijos švęsti vaiko gimtadienio, o būtinumas nurodyti jo amžių yra ne senesnis kaip 200 metų; iki XVI a. nebuvo knygų nei apie vaiko augimą, nei apie motinystę, o laidotuvių procesijose dalyvaudavo ir vaikai, nes niekam neatrodė, jog juos būtina apsaugoti nuo mirties vaizdo; suaugusieji neskirdavo vaikams tiek teigiamų emocijų, kurių skirti dabar laikoma norma. Ilgą laiką vaikai buvo vertinami ekonominio naudingumo aspektu, o jų charakteris, protinės galios suaugusiuosius domino mažiau nei darbo jėga. Pateikdama tokius pavyzdžius A. Juodaitytė atskleidė, kaip istoriškai formavosi santykis su vaikais ir kaip atsirado požiūris į nuo suaugusiojo priklausantį vaiką kaip bejėgį mažą žmogų. Autorė teigia, kad tai ir dabar tebedaro įtakos suaugusiųjų santykiui su vaikais ugdymo procese ir trukdo ugdytojams pereiti prie lygiaverte partnerystėje grįsto dialogo, kai tarpusavyje keičiamasi ne tik materialia, bet ir idealiąja (vertybėmis paremta) patirtimi. Autorė pabrėžia, kad dėl šios priežasties ilgai vyravo „bevaikė pedagogika“, nes „nebuvo gilinamasi į vaiko sielą“ (Laužikas, 1993). Pagrindinis šios pedagogikos bruožas buvo tai, kad vaikai ugdyti tradicine kultūra ir stokota požiūriu į juos kaip į „naujus žmones“ (Arendt, 1995).

Kitame pranešime „Paauglių subkultūrinio gyvenimo būdo raiška bendrojo lavinimo mokykloje: vaikų apsaugos kontekstas“ Šiaulių universiteto socialinių mokslų daktarė Rūta Šiaučiuilienė ir magistrantė Raminta Stapušaitytė atskleidė paauglių subkultūrinio gyvenimo įvairovę ir jo pažinimo svarbą šiuolaikinėje mokykloje, šeimoje. Jos pademonstravo prevencijos priemonių taikymo galimybes nepageidaujamos subkultūros reiškinių atpažinimui. Autorės atliko kokybinį tyrimą, kurio metu atkleidė, kaip šiuolaikiniai mokiniai buriasi į įvairius susivienijimus, siekia išsiskirti iš kitų vaikų savo apranga, ideologija.

witnessing complexity of integration of childhood life into society created by adults. E.g., tradition to celebrate birthday of a child did not come into being before 17th century, while the necessity to indicate age of a child is no older than 200 years; until 16th century, there were no books available concerning upbringing of a child nor of maternity, while funeral processions would involve children too, as no one thought it necessary to protect them from image of death; adults would not pay so many positive emotions to children that now seem to be normal ones. For a long period of time, children were treated depending on their economic benefit, while their character and mental abilities were of lesser interest to the grown-ups compared to labour. Mrs Juodaitytė brought these examples to demonstrate historic formation of relationship to children and the way approach on child, dependent on a grown-up, as helpless little human being came into existence. The author states that this still influences relationship of adults with children in educational process and prevents teachers to move towards dialogue based on equal partnership, were mutual exchange involves not only material but also ideal experience (values). The author stresses that this was a reason for a long-term prevalence of “child-free pedagogy” as “no importance was attached to the sole of a child” (Laužikas, 1993). Key feature of the same pedagogy was that children would be educated based on traditional culture, lacking approach on them as “new people” (Arendt, 1995).

Next presentation on “Expression of teenage subcultural lifestyle in a general education school: context of child protection” by Rūta Šiaučiuilienė, doctor of social sciences at Šiauliai University and Raminta Stapušaitytė, student of master studies, revealed diversity of subcultural life of teenagers and importance of its recognition in modern school and family. The speakers have demonstrated opportunities for preventive measures in order to recognise phenomena of undesirable subculture. The authors have carried out a qualitative study which revealed ways modern pupils gather in various associations and seek to stand out with their attire and ideology.

Pranešėjos demitologizavo kai kurių sąvokų apie jaunimo sampratą visuomenėje turinį ir atskleidė, kad jose akcentuojamas suaugusiųjų vaidmuo jaunimo gyvenime, o ne atvirkščiai – jaunimo vaidmuo suaugusiųjų bendruomenėje. Autorės paaiškino, kaip nepakankamas paauglių subkultūrinio gyvenimo būdo supratimas ir interpretavimas gali supriešinti dvi skirtingo amžiaus vaikų grupes (vaikus ir suaugusiuosius). Buvo pateikta rekomendacijų, atsakančių į klausimą, kaip elgtis su įvairios subkultūros paaugliais, o klausytojams pateiktas dar vienas klausimas: ignoruoti vaikų subkultūrą, ją suprasti ar siekti pažinti? Tyrėjų nuomone, į šiuos klausimus turi atsakyti tiek mokslininkai, tiek praktikai ir vengti tokio požiūrio į paauglių subkultūrą, kai ji ignoruojama ir į ją nekreipiamas dėmesio.

Vieną netikusio suaugusiųjų elgesio formų su vaikais, kuri taip pat reiškia ir suaugusiųjų bejėgiškumą bei nemokėjimą spręsti vaikų problemas, nagrinėjo Šiaulių universiteto doc. dr. Rolandas Paulauskas pranešime „Seksualinis smurtas prieš vaikus: mitai ir įvairovė“. Jis atskleidė seksualinio smurto esmę ir kitas jo raiškos formas – seksualinę prievartą, seksualinę agresiją, seksualinį tvirkinimą, išnaudojimą, užpuolimą. Autorius aptarė tiek mokslinę, tiek empirinę kiekvieno šių konstruktyvų prasmes. Jis pademonstravo, kaip atpažinti seksualinio smurto prieš vaikus formas. Pranešime aptarė LR Kodekso teisinėje formuluotėje esančius smurto atpažinimo atvejus: prievartavimą, išžaginimą, seksualinį priekabiavimą, mažamečio lytinį tvirkinimą. Mokslininkas taip pat pasitelkė statistiką, liudijančią apie seksualinio smurto paplitimą JAV ir kai kuriose Afrikos šalyse. Atkreipė dėmesį ir į Lietuvos publicistikoje naudojamą sąvoką „pedofilija“. R. Paulauskas atskleidė pedofilų ego gynybos mechanizmus: neigimą, savo veiksmų minimizaciją, pasiteisinimą emociniu prieraišumu vaikams, falsifikavimą, dėmesį perkeliant į šalutines problemas, agresiją. Autorius pateikė dažniau-

The speakers denied myths concerning content of notions of youth conception in the society; they also revealed that these stress the role played by adults in life of youth, and not vice-versa, the role played by young people in the grown-up community. The authors revealed ways how insufficient understanding and interpretation of lifestyle of teenage subculture can confront two groups of children of different age (children and grownups). The authors also offered recommendations on dealing with teenagers part of different subcultures, and posed yet another question to the audience: should one ignore, understand, or seek to recognise the subculture of children? According to the authors of the study, it is up to scientists and practical workers to answer these questions; one should not ignore or disregard subculture of teenagers.

A form of inadequate conduct of adults towards children, simultaneously demonstrating impotence of adults and their inability to deal with issues faced by children was examined by a presentation on “Sexual violence against children: myths and diversity” delivered by Rolandas Paulauskas, associate professor, doctor of Šiauliai University. He revealed the essence of sexual violence and other forms of its expression, including sexual coercion, sexual aggression, sexual molestation, abuse, and assault. The author described scientific and empirical meanings of each of the above constructs. He demonstrated ways to recognise forms of sexual violence targeting children. The presentation employed cases where coercion is recognised, as established by the rules of the Code of the Republic of Lithuania, including extortion, rape, sexual harassment, sexual molestation of a minor. The scientist also relied on statistics demonstrating prevalence of sexual violence in the US and some of the African states. He also pointed out to the term of paedophilia used in the Lithuanian media. Mr Paulauskas revealed mechanisms used for ego protection by paedophiles, including denial, minimisation of one’s actions, excuse using emotional attachment to children, falsification by shifting one’s attention on peripheral issues, and aggression. The author introduced methods used by

siai pedofilų ir smurtautojų naudojamus būdus, kuriais šie siekia kuo artimesnio kontakto su vaikais. Jis pasiūlė tėvams ir pedagogams atkreipti dėmesį į tokius faktus: siūlymasis pagloboti vaiką, siekis su juo bendrauti, kai nėra liudininkų, darbas savanoriu vaikų organizacijose ir kt. Pranešėjas paminėjo, kad šio tipo žmonių naudojamos formos siekiant kontakto su vaikais yra gana įvairios ir dažnai vaikams bei tėvams atrodo esančios „nekaltomis“. Dėl šių priežasčių tai trukdo įžvelgti smurtautojo sumanymų esmę. Autorius taip pat parodė, kokios gali būti smurto pasekmės vaikams: bėgimas iš mokyklos arba namų, pasitikėjimo savimi praradimas, nerimastingumo atsiradimas, uždarumo raiška, padidintas dirglumas, priešiškus autoritetams, miego sutrikimas ir kt. Autorius išsamiai ir visapusiškai atskleidė šių reiškinių atpažinimo procesus, taip pat pateikė reikšmingų praktinių rekomendacijų tėvams bei pedagogams, padedančių atsakyti į klausimą, kaip ne tik atpažinti smurtautojo ketinimus, bet ir kaip nustatyti jo galimai daromos žalos vaikams pobūdį.

Pranešime „Vaikystės politika šiuolaikinėje visuomenėje“ Lietuvos edukologijos universiteto docentas, socialinių mokslų daktaras Sergejus Neifachas vaikystės politiką nagrinėjo kaip viešosios politikos modelį. Jis parodė, kaip taikant tarpdisciplinines prieigas conceptualizuojamas vaikystės politikos prasmių daugybiškumas (sociokultūrinis, vadybinis, filosofinis ir kt.). Autorius atskleidė, kad vaikystės politika – tai tarpusavyje susiję vaikystę reprezentuojantys diskursai, naratyvai, vaiko ugdymo ir globos politinių strategijų sampratų įvairovės kontekste. Pranešėjas nagrinėjo vaikystės politikos sąvokos mokslinę prasmę ir atskleidė, kaip ji gali būti indoktrinuojama socialinės ir švietimo politikos kaitos procesuose. Be to, pranešėjas nurodė, kokiais socialinių ir humanitarinių mokslų pasiekimais ši samprata gelėtų būti grindžiama. Jo nuomone, tai, visų pirma, sociologijos, antropologijos,

paedophiles and abusers seeking to gain closer contact with children. The speaker suggested parents and teachers take note of the following facts: offers to take care of a child, willingness to talk to a child when no witnesses are around, willingness to find volunteering position with organisations of children etc. The speaker also pointed out that people of this type employ diverse forms seeking contact with children that often seem “innocent” in the eyes of children and parents alike. This effectively prevents perception of the gist of intentions of an abuser. The author further demonstrated possible consequences of violence on children: breaking away from school or home, zero self-confidence, anxiety, expression of reticence, elevated irritability, hostility towards authorities, sleeping disorder etc. The author offers complete and full exposure of processes leading to recognition of the same phenomena. He also provided some valuable practical recommendations to both parents and teachers that can help answering a question: not only how to recognise intentions of an abuser, but also how to determine the nature of possible damage to children.

Presentation on “Childhood policy in the modern society” by Sergejus Neifachas, associate professor and doctor of social sciences of the Lithuanian University of Educational Sciences examined childhood policy as a model of public policy. He demonstrated the way interdisciplinary approaches conceptualise diversity of meaning of childhood policy (including socio-cultural, managerial, philosophical approach etc.). The author demonstrated that childhood policy involves interrelated discourse and narratives reflecting childhood, in the context of diverse concepts of political strategies of child education and care. The speaker examined scientific meaning of the concept of childhood policy and revealed ways to indoctrinate the same in processes of change of social and educational policy. The speaker further demonstrated achievements of social sciences and humanities that can serve as a basis for the same concept. According to the speaker, that primarily falls in the field of sociology, anthropology, and phenomenological philosophy.

taip pat ir fenomenologinės filosofijos sritis. Jis perteikė vaikystės politikos prasmį turinį ir jį aptardamas parodė, kaip vaikystės kultūra bei vaiko tapatybė (savastis, imanentiškumas) tapo priemone siekti ne tik vaikystės politikos sampratos įsitvirtinimo edukologijos moksle, bet ir politiniuose švietimo tiksluose bei strategijose. Tokiu būdu autorius paskatino konferencijos dalyvius gilintis į vaikystės politikos sampratos daugiaprasmių pobūdį, o ją vartojant politiniame arba pedagoginėse kasdienybės sampratų kontekstuose kvietė įsigilinti į vaikystės sociokultūrinį pasaulį bei suaugusiųjų pasaulio sąveiką su vaikų pasauliu.

Konferenciją įprasmino aktyvus Edukologijos fakulteto studentų savanorių dalyvavimas. Jie pakvietė ne tik pedagogus, bet ir vaikus į improvizuotų lietuvių liaudies pasakų klausymą, sudarė sąlygas vaikams būti šiame procese ne tik klausytojais, bet ir veikėjais bei pasakų kūrėjais. Konferencijos dalyviai išsiskirstė numatę tolesnių tyrimų gaires ir bendradarbiavimo galimybes juos atliekant, numatė susitikimų su pedagogais, tėvais vaikų ugdymo institucijose galimybes, taip pat – naujų darbo formų su vaikais galimybes, taip siekdami paveikti pedagoginių santykių su vaikais demokratizavimą ugdymo institucijose ir šeimoje.

He revealed content of childhood policy meanings and thereby demonstrated how culture and identity (individuality, immanence) of a child turned into an instrument for establishment of conception of childhood policy in educology as well as political objectives and strategies of education. This is how the author directed the participants of the conference to study polysemantic nature of childhood policy, and where the policy is employed in the political context or that of day-to-day pedagogy, he urged the participants to examine socio-cultural word of childhood and the interaction of the world of adults and the world of children in detail.

The conference was a meaningful event given active attendance by students-volunteers of the Faculty of Education. They invited teachers and children alike to listen to improvised Lithuanian folk tales, allowed children to be not mere listeners, but also actors and tale writers in the process. Participants of the conference parted having established guidelines for further research and opportunities for cooperation in the process, estimated opportunities for meetings with teachers and parents in educational institutions, opportunities for new forms of engagement of children, thereby seeking to contribute to democracy in educational interaction with children in educational institutions and families alike.

Literatūra • References

Arendt, H. (1995). Tarp praeities ir ateities: aštuoni politinės filosofijos etiudai. Vilnius: Aidai.
Bitinas, B. (2006). Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. Vilnius: Kronta.

Chalmers, A. F. (2005). Kas yra mokslas? Vilnius: Apostrofa.
Laužikas, J. (1993). Pedagoginiai raštai. Kaunas: Šviesa.